

Stručni rad

POTICANJE PRAĆENJA AKTIVNOSTI [*JOB SHADOWING ACTIVITIS*] MEĐU UČENICIMA

Petra Krulc, prof.
Školski centar Novo mesto

Sažetak

Rad s mladima učitelju uvijek iznova predstavlja ispunjenje i ostvarenje poslanstva na radnom mjestu. Ujedno predstavlja i brojne izazove, s kojima se susrećemo učitelji kada prenosimo znanje svojim učenicima. I u srednjoj školi je uz obrazovanje vrlo važno da djelujemo i odgojno. Zbog toga što su današnje generacije drugačije od onih prijašnjih, opažamo, da nam znanje pedagogije koje smo usvajali u vrijeme studija ne daje tako velikih i željenih odgojnih rezultata kao što smo ih imali prošlih godina. Na odgojnom području pored znanja dobar odaziv ima praćenje rada [*job shadowing activities*], kojega poznajemo iz radnog okoliša, kada zaposlenik s praćenjem aktivnosti usvaja radne zadatke i kompetencije nekog radnog mjesta. Navikavanje učenika, da prate rad učitelja i potom samoga sebe uz vođenje učitelja, im se čini zanimljivim pristupom koji daje dobre odgojne učinke, jača njihovu samostalnost i samosvijest.

Ključne riječi: odgoj, praćenje [*shadowing*], samosvijest, uzor, učenici.

1. Uvod

Mladi, s kojima se učitelji susrećemo zadnjih godina, su po svojim osobinama, razmišljanju i školskom radu drugačiji od prethodnih generacija. Tome nije doprinjela samo epidemija koja nas je sve primorala da biramo drugačije načine podučavanja. Mladi su drugačiji pri rješavanju problema što proizlaze iz školskih, strukovnih ili osobnih područja života. Želimo li postići uspjeh u svom učiteljskom radu, moramo biti svjesni tih razlika, poučiti se o osobinama novih generacija, kako bi ih bolje razumjeli i lakše približili pomoću novih načina predavanja znanja. Te nove načine nismo učili na fakultetima, a nov i brz tempo života zahtijeva da se što brže prilagodimo svim promjenama bez obzira jesmo li bili upoznati s njima ili ne. Svjesni da je podučavanje zapravo način života i da je čovjek biće koje na svakom koraku mora biti svjestan smisla učenja kroz život, usvajanje novih pristupa prenošenju znanja i usvajanju novih osobina generacija kojima predajemo nije teško. Sve bolje opažamo da ne smijemo biti tek prenositelji znanja nego i poticatelji njihovog aktivnog provođenja pri vlastitoj aktivnosti učenja i upoznavanja s novim gradivom. Dakle, ne radi se samo o prijenosu znanja, nego o učenju o tome, kako da se nauče gdje i kako dobiti informacije za rješenje određenog problema na kojega bi naišli kako u školi tako i na radnom mjestu ili osobnom životu. Time im jačamo i njihovu samosvijest, da uvide kako neke stvari u životu ovise o njima samima.

2. Osobine Z-generacije i praćenje aktivnosti [*job shadowing activities*]

S godinom 1996. se nekako zaključuje generacija milenijanaca [1], a od te godine nadalje je u istraživanjima spomenuto, da se nove generacije odlikuju drugačijim osobinama i htijenjima; te se generacije često nazivaju Z-generacijama. Premda nema znanstvenog postupka za određivanje o tome kada je ime nastalo, no drži se, da se radi o generaciji koja se formira neposredno nakon milenijanaca. Generacijske se granične točke ne mogu precizno odrediti. Godina 1996 se nekako najbolje poklapa s gospodarskim, političkim i društvenim činiteljima koji utječu na kraj doba milenijanaca. Za Z-generaciju je karakteristično, da se je već od samoga početka susretala s televizijom i računalom, da je bila svjedokom internetnoj eksploziji. Z-generacija je rasla s pametnim telefonima, društvenim i Wi-Fi medijima, koji predstavljaju stalnu povezanost i zabavu na zahtjev. Posljedice odrastanja u stanju *biti stalno uključen* se postepeno tek pojavljuju a među prvima ih opažamo učitelji. Otkrivaju se u ponašanju, životnom stilu i odnosima mladih. Točne karakteristike generacije će se moći odrediti za nekoliko godina kada se bude oblikovala nova generacija. Z-generacija je svjesna lokacije u kojoj se trenutno nalazi i isto je tako svjesna tehnološkog jezika [2]. To predstavlja čudesan upliv na sam pedagoški proces uz činjenicu da su izrazito pismeni u tehnologiji uz pomoć koje im je blizak sam proces učenja.

2.1 Rad pedagoga sa Z-generacijom

Z-generacija očekuje od učitelja da joj ponudi okoliš u kojem će moći komunicirati na sličan način kao u svojem virtualnom svijetu. To znači trenutnu informaciju, vizualni oblik učenja i umjesto komunikacije interakciju [2]. Učitelj mora razmišljati kritično i kreativno kako bi uspostavio okoliš u okviru kojeg će učenici Z-generacije čim

uspješnije usvojiti znanje. Spomenuta je studija također zaključila, da je potrebno prihvatiti nov dizajn za učionice, stolovi moraju biti okrenuti jedan prema drugom za poboljšanje interakcije, omogućiti treba podučavanje na otvorenom, uključiti interaktivnu tehnologiju i izlete. Učenici Z-generacije imaju veće tehnološko znanje od učitelja pa je zato potrebno produženo obrazovanje učitelja kako bi se znali koristiti programskom opremom, digitalnim, tehnološkim i društvenim medijima. Zbog stalne uključenosti učenika u računalnu mrežu, što posljedično znači brz pristup do informacija, važno je da učitelji istraže internet kao komunikacijski alat i da ne djeluju izolirano nego jačaju međusobnu povezanost skupine. Zbog toga što učenici dobro poznaju i rabe društvene medije moraju učitelji biti svjesni svog manjkavog vladanja tog komunikacijskog sredstva pa moraju istraživati virtualne procese s pomoću kojih će biti kreativniji i djelotvorniji pri pružanju znanja. Tako učenici umjesto PowerPointa žele otvorene diskusije, živahne debate i strukturiran zajednički rad. Učenici žele više kontakta, što učitelju predstavlja pomak od tradicionalnog podučavanja do podučavanja koje temelji na samom učeniku uz uključivanje vizualnih metoda. Isto tako učenici rođeni u vrijeme interneta ne razumiju drugačiji pogled na rješavanje određenog problema. Učitelji će morati, najvjerojatnije pomoću stručnjaka, prijeći s tradicionalnog na transformacijski model učenja [2]. U literaturi tako nalazimo, da u Z-generaciji istupaju dva specifična pogleda [3]. U jednom su učenici Z-generacije promatrači. Rado gledaju kako drugi obavljaju zadatke prije nego sami posegnu za rješavanjem određenih problema. Taj pogled utvrđuje uvjerenje, da se rado uče preko video materijala. Prema drugom pogledu ne samo da su navikli uključivati se u individualno učenje nego im to omogućava veću koncentraciju, omogućuje im nastaviti svoj tempo i osmisliti svoje učenje prije nego ga podijele s drugim. Zbog njihove želje za promatranjem i s time učenjem na temelju uzora, svaki učitelj treba razmišljati u smjeru toga, da učenicima omogući učenje s praćenjem [*shadowing*]. Pritom ne mislimo samo na praćenje aktivnosti učitelja, nego također na praćenje svojih suučenika u onim segmentima za koje misle da su vrijedni oponašanja jer su se nekom učinili dobrom strategijom usvajanja znanja.

2.2 Praćenje

Đaci nehotice ili hotimice uče različite načine učenja i pristupa rješavanju problema na taj način, da promatraju kako to čine učitelji, suučenici, ili drugi ljudi s kojima stupaju u kontakt. Zato često komentiraju, kao što zaključuje jedna od studija [4], da su određene stvari naučili pomoću promatranja, to jest praćenjem. Misle da je sve što su dosegli posljedica praćenja, a ne zbog same poduke. Praćenje se u školskom prostoru javlja već više od 25 godina, o čemu govore i pojedini istraživači [5] na temelju mišljenja, da se u školama učenici moraju najprije naučiti pratiti slušanje a tek potom govoriti. Zamisao praćenja seže u rane šezdesete godine prošlog stoljeća, kažu istraživači, pa se tako ne radi o nekoj novoj pojavi. No s pojedinim shvaćanjima vezanim uz praćenje učitelji se rado koriste u svojoj nastavi. Početne su studije pokazale, da je *shadowing* slušno praćenje s određenim tempom [5] a tek se kasnije dodaje praćenje vezano uz govor ili cjelokupno praćenje pojedinca u njegovom radnom okolišu. Praćenje je u literaturi i istraživačka metoda [6], koja uveliko doprinosi i proučavanju organizacija. Omogućuje pogled u svakodnevnicu organizacije, neposredno proučavanje kontekstualiziranih djelatnosti. Na toj osnovi otvara brojne mogućnosti, da učitelji đacima približe smisao praćenja, njegovu namjenu i praktičnu uporabu u životu – ne samo u školskom prostoru, nego i na radnom mjestu. Učenici, koji shvate korist od uporabe određene metode, znaju i kako ju usvojiti.

U školskom se prostoru učitelji moraju snaći u različitim pristupima približavanja učenicima, kako bi i jedni i drugi pri usvajanju novih znanja bili uspješni. Đaci na temelju osobina svoje generacije od učitelja ne očekuju samo predaju znanja, nego prije svega povezivanje i interakciju kako sa sadržajem kojeg moraju usvojiti, tako i s ostalim suučenicima i učiteljem koji ih vodi poput jednoga među njima, pa tako oblikuju proces učenja. Žele biti dio procesa učenja i sami ga suoblikovati. Učenici imaju različite osobine i talente. Uz neke sadržaje baš to dolazi do izražaja kod pojedinaca, pa takvi postaju uspješniji od ostalih. Kada učitelj ustanovi koje osobine i načini pri usvajanju novih gradiva učenicima pomažu da budu uspješniji, dobar pristup je, da učenici međusobno jedan drugom budu modeli koje će pratiti u njihovim aktivnostima. Pritom im daju tempo i način u njihovoj domeni. Učenici tako ne osjećaju prisilu. Kada promatraju jedan drugog vide koje stvari i osobine su one koje donose željene rezultate a učitelj ih posebno upozorava na koje stvari trebaju obratiti pažnju, da su poželjne, imaju mogućnost i poticaj da ih se prati. Uz to je naravno učenike potrebno stalno iznova poticati. Učitelj je tako samo moderator, usmjeritelj, a učenik prati suučenika, njegov način usvajanja znanja, njegov način pridobivanja informacija, njegov način ponašanja. Toga naravno moraju biti svjesni oboje, kako đak koji prati suučenika, tako i suučenik koji mu pritom pomaže. Budući da su jaka područja među đacima različita, praćenje se zapravo događa unakrsno među svima. Jednom su u ulozi onoga koji prati, drugi puta u ulozi onoga kojeg se prati. S time učitelj učenicima omogućuje jednakost. To je jedna od temeljnih vrijednosti koja veže đake Z-generacije.

2.3 Praktičan primjer

Posljednjih se godina kao učitelji susrećemo s brojnim izazovima. Jedan među njima je i onaj, kako se približiti učenicima s obzirom na njihove generacijske značajke, kako bi čim uspješnije usvojili znanje, koje im želimo prenijeti. Kao učitelj materinjeg jezika i razrednik sam došla do zaključka, da tehnike i načini podučavanja, koji su u prošlosti donosili rezultate, danas više nisu zadovoljavajući. Poslanstvo učitelja je učenje za cijeli život i takvo shvaćanje želim prenijeti i učenicima; pokazati im, da se sama obrazujem na području prepoznavanja značajki njihove generacije i posljedično usvajanju IKT kako bi im se lakše približila; reći im, da im se želim približiti, razumjeti ih i tako najlakše prepoznati, koje načine učenja im predlagati, da budu čim uspješniji. Pri samoj obradi određenog književnog teksta polazim od shvaćanja, da je predaja nastavnog materijala po navici bila nešto što njima nije blisko. Najviše zanimanja za nastavno gradivo sam primijetila kad sam ih aktivno uključila u sam proces učenja. Kako pritom ne bi izgubila previše vremena, zajedno smo oblikovali model nastavnog sata kako im najbolje odgovara. Na samom početku ih pozovem, da potraže kratak film, koji najbolje prikazuje jedno od vrijednosti, koje neko literarno djelo želi predočiti čitatelju. Ponekad im dam zadatak, da nađu sliku, koja predstavlja tu vrijednost, po mogućnosti sliku nekog poznatog slikara. Učenici su vrlo vješti u traženju različitih sadržaja po internetu. Nakon dvije minute izaberemo prve dvije snimke koje su učenici našli i predložili, zajedno ih pregledamo i iz svakodnevnog života potražimo primjere, koji odražavaju te vrijednosti. S time dobijem njihovu pozornost. Učenike potom razdijelim u skupine i svakoj dam zadatak, da potraži informacije o samom djelu i autoru kojeg obrađujemo. Svaka skupina ima na raspolaganju pet minuta. Brz tempo od njih zahtijeva, da se ne dosađuju, stvara se ugodna radna atmosfera u kojoj svaka skupina traži informacije. Svjesni su, da ukoliko tih informacija bude premalo, da će se morati pomoću pitanja, koje kao učitelj imam pripremljena, sami suočiti s određenim sadržajem, kako bi usvojili svo gradivo koje prema nastavnom planu moraju znati. To, da se svaka skupina nastoji pokazati najboljom, jer time doprinosi dobro izvedenom

zadatku, već se je pokazalo praksom. Među učenicima se na taj način tkuju veze, sudjelovanje i šire njihova jaka područja – kako s pomoću interneta doći do najboljih informacija. Isto se tako uče međusobno prebirati informacije, tražiti koje su vjerodostojne, provjerene, a koje to nisu. Razvija se osjećaj odgovornosti ne samo za svoje učenje, nego i za timski rad i odgovornost do drugih. Time dobivaju iskustvo vlastite odgovornosti. Po isteklom vremenu učenicima dijelim dokument, u kojem sve skupine istovremeno upisuju svoja saznanja. Odgovaraju na pitanja koja je pojedina skupina imala i s time unose zapise o radu. Dokument dijelim svim istovremeno, pa tako svaki predstavnik skupine istovremeno upisuje rješenja. U skladu sa saznanjima o karakteristikama Z-generacije, da pri svom radu i učenju osjećaju potrebu po uporabi IKT alata, to im je i omogućeno. Rade na računalu, ukoliko smo u takvoj učionici, inače pomoću pametnih telefona. Po isteku od nekoliko minuta, dokument projiciram na tablu. Sažimam njihove odgovore i po potrebi ih dopunim. Tako oblikovan dokument pohranim i uložim u internetsku učionicu, gdje su gradiva, koja oblikujemo zajedno s učenicima. U svakom su razredu naravno ponešto različito oblikovana, jer dolaze od njih samih, iz njihovih zamisli i spoznaja, plod su njihovog rada. To im daje osjećaj vrijednosti, samosvjesti i zadovoljstvo zbog individualnog rada. Učenike ponovno razdijelim u skupine. Svako odredim, koji će odlomak literarnog djela pročitati i uprizoriti pred suučenicima. Nakon nekoliko minuta, što im opet predstavlja izazov da budu što produktivniji i da se s tekstem ne trebaju baviti kod kuće, svaka skupina po redu odglumi sadržaje odlomka onako kako je zapisano u tekstu. Time jačamo govornu vještinu, komunikacijske sposobnosti, tehniku nastupanja i samosvijest svih učenika. Gube osjećaj srama i nelagode kad su izloženi javnom nastupu. To je u vremenu kada je pandemija udaljila učenike jednog od drugoga toliko važnije, jer im mi učitelji moramo omogućiti, da razvijaju komunikacijske sposobnosti i nauče se verbalno i neverbalno izražavati. Na koncu školskog sata u obliku podjele mišljenja, diskusije ili okruglog stola sažimamo zaključke onoga s čime smo se susretali pri obradi određenog literarnog djela. Način izvedbe nastavnog sata je cijelo vrijeme prožet s time, da učenike potičem, da pri raznim radnim zadacima, u različitim situacijama prate suučenike, gledaju kako se oni prihvaćaju određenog zadatka i pokušaju ih oponašati. Neka svakako oponašaju one načine koji su im bliski i koji ih dovode do željenih ciljeva. Učenici to čine s veseljem, zato što rado promatraju jedan drugoga. Mnogo bi teže pratili upute, koje bi im dali učitelji. Kao učitelji smo uspješniji ako damo povratnu informaciju o dostignutoj uspješnoj spoznaji, ponašanju i rezultatu, a učenici su oni koji jedan drugog promatraju ovisno o njihovim jakim područjima, kako bi do tog cilja došli i sami. Tako se uklanja formalizirana uloga učitelja koja im nije bliska.

3. Zaključak

Teškoće koje nam donosi život možemo uvijek iznova pretvoriti u izazove. Radi se o odluci svakog pojedinca. Učitelji su u prvom redu oni, koji su sa svojim pristupom dužni uhvatiti se u koštac s izazovima, to jest teškoće mijenjati ili shvaćati ih izazovima. Generacije mladih, s kojima smo u doticaju u odgojno-obrazovnom procesu su drugačije od onih, na koje su nas pripremali kada smo se obrazovali za učitelje. Zato je važno, da smo svjesni stalnog učenja i praćenja osobina mladih kako bi stalno tražili nove načine postizanja uspješnosti učenika unutar usvajanja nekog strukovnog znanja. Jedan od učinkovitih pristupa je i praćenje [shadowing], koje učenicima Z-generacije pri usvajanju novoga znanja jako odgovara i donosi učinkovite rezultate.

4. Literatura

- [1] Dimock, M. [2019]. Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. Pew Research Center, 17[1], 1-7.
- [2] Cilliers, E. J. [2017]. The challenge of teaching generation Z. PEOPLE: International Journal of Social Sciences, 3[1], 188-198.
- [3] Seemiller, C., & Grace, M. [2017]. Generation Z: Educating and engaging the next generation of students. About Campus, 22[3], 21-26.
- [4] Kshetree, A. K. [2020]. Students' Views on Shadowing in English Language Learning. Journal of NELTA Gandaki, 3[1-2], 25-35.
- [5] Hamada, Y. [2019]. Shadowing: What is it? How to use it. Where will it go?. RELC Journal, 50[3], 386-393.
- [6] McDonald, S. [2005]. Studying actions in context: a qualitative shadowing method for organizational research. Qualitative research, 5[4], 455-473.